

Téma č. 8: ODĚV SLOVANŮ jako typ izolace před vnějším nebezpečným světem

*Motto: Staré rity přetrvaly a proměnily se
v samozřejmost zvyku. (Michal Ajvaz)*

1. Obecný úvod
2. Ženský a mužský oděv
3. Rozdělení dle ukr. regionů
4. Ukr. národní kroj
5. Ukrajinská přísloví

Oděv je nejvýraznějším a z hlediska etnické historie nezastupitelným projevem lidové kultury.

Jeho nejpůvodnější funkcí byla ochrana před nepříznivými vlivy okolí a pracovními úrazy.

Acheologické výzkumy dokazují, že už dávní předkové používali dlouhé košile, kalhoty, pokrývky hlavy a zvířecí kůže na nohou.

Zřejmým determinanem při vývoji oděvu byly klimatické podmínky.

Typ pracovních aktivit (zašpinění, opotřebení) si vyžadoval hrubé a trvanlivé materiály, se kterými se vždy šetřilo (viz jednoduché stříhy).

Původní formy vycházely z povahy a materiálu; dvěma hlavními principy byly **ovinování těla pruhem látky** (se zapínáním) a **navlékání se do látky** (sešití, přepásání).

Co prozrazuje oděv o člověku? *Národnost / Náboženství / Pohlaví / Rodinný stav / Sociální stav / Obřadní poměry / Společenské postavení (profesní zařazení)*

Slovníček	rusky	ukrajinsky
Kabát	Пальто	Свита
Kožich	Щуба, Мех, Тулуп	Кожух
Krátký kožíšek bez rukávů	Полушубок	Кептар, Безрукавка
Šátek	Платок, Косынка	Хустка
Košile	Сорочка, Рубаха	Сорочка
Halenka	Кофта	Свитка
Zástěra	Фартук, Понева	Запаска, Фартух
Svrchní sváteč. sukně	Нарядная юбка	Плахта (č. plachta na lodi-парус)
Živůtek	Жилетка (č. žiletka=бритва)	Корсетка
Sukně (ukr. сукня=šaty)	Юбка (č. jurka=касабайка)	Спідниця
Boty	Ботинки, Туфли	Чоботи, Лапті, Сап'янці
Kalhoty	Штаны	Штани
Pásek	Пояс, Ремень	Очкур, Мотузка, Пояс, Стрічка

- do 13. st. společné rysy (tvar tuniky, úzká zástěra, věnečky, doma tkané pásky);
- od 13. st. rozdíl v oděvu vých. Slovanů (vlivy Tatarů), nicméně kalhoty nosili jen muži;
- od 16. st. módní výstřelky;
- **ukr. oděv je: jednoduchý, převažuje bílá barva, ozdoby umírněné;**
- **ukr. muži: bílá košile, modré kalhoty, široký červený pásek, vysoká čepice z šedivé beraní kožešiny;**
- **ukr. ženy: krátká košile s nabíranými rukávy, svrchní sváteční sukně, pásek, kozačky, věneček/šátek;**
- **rus. oděv je: prostá, mužská košile má rozparek striktně na boku („kosovorotka“), na konci jsou rukávy rozšířené a nosí se přes kalhoty / není tolik zvykem vyšívát podolek košile / na ruském severu se setkáte s krajkou;**
- důraz se kladl i na čistotu, eleganci a dávné tradice (copy u dívek, rozplétání sopů u vdaných žen, postrážiny, slavnostní 1. holení chlapce v 16ti letech);
- nejvíce archaických prvků si zachovalo na Ukr. Zakarpatí a Polesí;
- **šperky:** prsteny, náramky, náušnice, náhrdelníky-„dukáty“ z plíšků, korále v několika řadách ze skla, keramiky, dřeva;
- **pověry:** **perly** na zdobení věnečku, z lastury se vyndává při sluneční záři, „luhuje“ se u léčivek; **pásek** chrání od zlých sil; **nezakrytá hlava dané ženy** přivolává neúrodu;
- „rušnyk“:
 - starodávný ukrajinský rituální atribut spojující živé lidi s jejich předky;
 - vyšívání symbolů ohně, měsíce, žita, stromu;
 - každý ukrajinský okres své tvary a barvy (Podolí – geometrické tvary, Polesí červená a černá);
 - zavěšování nad obrazy, dveřmi a okny, ale i používání v kuchyni, při dojení, ozdoba ve školách, při svatebním obřadu (jít na námluvy=посилати за рушниками), prvním vyhánění dobytka na pastvu, narození dítěte;
 - dívka si jich do výbavy chystala 40 ks (viz opět magické číslo čtyřicet);

Ukrajinská přísloví:

- Своя сорочка ближча до тіла. Bližší košile, než kabát.
- Щасливий, бо в сорочці народився. Narodit se na šťastné planetě.
- До Святого Духа не скидай кожуха. Do svátku sv. Ducha nos kožich (Trojice, 50 dní po Velikonocích, u nás Letnice).
- Хай стелиться вам дорога рушниками. Přejeme hodně štěstí.
- Хата без рушників – родина без дітей.